

OCENA WPŁYWU FUNDUSZY UNII EUROPEJSKIEJ W GOSPODARCE TURYSTYCZNEJ NA WIELKOŚĆ RUCHU TURYSTYCZNEGO

ALEKSANDER PANASIUK

Uniwersytet Szczeciński
e-mail: aleksander.panasiuk@wzieu.pl

SŁOWA KLUCZOWE

gospodarka turystyczna, ruch turystyczny, fundusze Unii Europejskiej

STRESZCZENIE

Dzięki środkom z funduszy Unii Europejskiej jednostki samorządu terytorialnego mogą wpływać na rozwój oferty turystycznej, w tym infrastruktury turystycznej, kompleksowego produktu turystycznego, promocję tego produktu, kształtowanie wizerunku turystycznego obszaru. Działania w tym zakresie powinny być prowadzone z myślą o uzyskiwaniu konkretnych efektów ekonomicznych, związanych z przyjazdowym ruchem turystycznym, jego wielkością i strukturą, a także przychodami do gospodarki lokalnej z tytułu wydatków turystycznych. Efekty ekonomiczne wynikające z ruchu turystycznego wpływają przede wszystkim na przychody budżetowe jednostek samorządu terytorialnego, lokalny rynek pracy oraz poziom życia mieszkańców. Podstawowym celem opracowania jest przedstawienie relacji pomiędzy poziomem wydatków na cele gospodarki turystycznej, finansowanych ze środków Unii Europejskiej, a wielkością ruchu turystycznego. Badania prowadzone były w odniesieniu do perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2007–2013 i dotyczą finansowania unijnego gospodarki turystycznej gmin województwa zachodniopomorskiego oraz wielkości ruchu turystycznego w tych gminach. Dla potrzeb opracowania postawiono hipotezę badawczą, zgodnie z którą środki unijne w gospodarce turystycznej wpływają na wielkość przyjazdowego ruchu turystycznego.

Wprowadzenie

Decydującą rolę w realizacji funkcji turystycznej na poziomie regionalnym i lokalnym posiadają jednostki samorządu terytorialnego. Istotnym instrumentem działalności samorządów są fundusze europejskie, które za pośrednictwem regionalnych programów operacyjnych oddziałują na poszczególne dziedziny życia społecznego i gospodarczego, w tym gospodarkę turystyczną.

Dzięki środkom z funduszy Unii Europejskiej jednostki samorządu terytorialnego mogą wpływać na rozwój oferty turystycznej, w tym infrastruktury turystycznej, kompleksowego produktu turystycznego, promocję tego produktu, kształtowanie wizerunku turystycznego obszaru. Działania w tym zakresie powinny być prowadzone z myślą o uzyskiwaniu konkretnych efektów ekonomicznych, związanych z przyjazdowym ruchem turystycznym, jego wielkością i strukturą, a także przychodami do gospodarki lokalnej z tytułu wydatków turystycznych. Efekty ekonomiczne wynikające z ruchu turystycznego wpływają przede wszystkim na przychody budżetowe jednostek samorządu terytorialnego, lokalny rynek pracy oraz poziom życia mieszkańców.

Podstawowym celem opracowania jest przedstawienie relacji pomiędzy poziomem wydatków na cele gospodarki turystycznej finansowanych ze środków Unii Europejskiej a wielkością ruchu turystycznego. Badania prowadzone były w odniesieniu do perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2007–2013 i dotyczą finansowania unijnego gospodarki turystycznej gmin województwa zachodniopomorskiego oraz wielkości ruchu turystycznego w tych gminach. Dla potrzeb opracowania postawiono hipotezę badawczą, zgodnie z którą środki unijne w gospodarce turystycznej wpływają na wielkość przyjazdowego ruchu turystycznego. Wykorzystano następujące metody badawcze: krytycznej analizy literatury, metody operacji logicznych, metody ilościowe.

Ruch turystyczny i czynniki go kształtujące

Problemem wyjściowym do zagadnień ruchu turystycznego, traktowanych zwłaszcza w ujęciu ilościowym, jest popyt turystyczny. Klasyczna interpretacja popytu turystycznego została wprowadzona do literatury z zakresu ekonomiki turystyki za Hunzikerem i Krapfem, zgodnie z którą jest to „suma dóbr turystycznych, usług i towarów, które turyści są skłonni nabyć przy określonym poziomie cen” (1961, s. 17). Kaspar określa natomiast popyt turystyczny jako „gotowość turysty do nabycia określonych ilości dóbr turystycznych za określoną sumę pieniędzy” (1991, s. 118). Wodejko definiuje popyt turystyczny, wskazując także bezpośrednio na stronę podażową (produktu turystycznego) rynku turystycznego, określając tę kategorię jako „wielkość zapotrzebowania na produkt turystyczny przy danej cenie i w danym okresie” (1998, s. 47). Rzeczywisty (efektywny) popyt turystyczny ma miejsce wyłącznie wtedy, gdy potrzeby świadczeniobiorców poparte są siłą nabywczą, która prowadzi do zawarcia transakcji kupna-sprzedaży ofert turystycznych (zarówno usług turystycznych, jak i produktu turystycznego obszaru).

Badanie popytu turystycznego odbywa się za pośrednictwem analizy ruchu turystycznego. Ruch turystyczny, a zwłaszcza jego wielkość i struktura, jest miernikiem popytu turystycznego. Ruch turystyczny jest definiowany jako zjawisko społeczne polegające na przestrzennym przemieszczaniu się ludzi do obszarów i miejscowości turystycznych (Kornak 1979, s. 47). Obejmuje on podróży motywowanych różnymi celami natury społeczno-kulturowej i zawodowej, które zamierzają oni osiągnąć po czasowym i dobrowolnym opuszczeniu stałego miejsca zamieszkania w kraju lub za granicą (Gaworecki 2003, s. 19). Podróżujący wytwarzają popyt na usługi i towary, zarówno podczas podróży, jak i w czasie pobytu poza miejscem stałego zamieszkania (Turkiewicz, 1997, s. 11), dlatego też ruch turystyczny powoduje określone skutki ekonomiczne i społeczne, któ-

rych skala wzrasta wraz z wielkością ruchu turystycznego (Panasiuk, 2011, s. 29–34). Klasyfikacja ruchu turystycznego jest zagadnieniem bardzo złożonym i skomplikowanym. Ze względu na różnorodność działań i zachowań zawierających się w ruchu turystycznym istnieje wiele jego podziałów. Najbardziej kompleksowa i istotna z punktu widzenia obsługi ruchu turystycznego wydaje się klasyfikacja dzieląca kryteria podziału ruchu turystycznego na opisujące podróż turystyczną i opisujące uczestników (Swarbrooke, Horner, 2001, s. 4). Analiza ruchu turystycznego prowadzona jest w ujęciu wyjazdowym i przyjazdowym. Z punktu widzenia prowadzonych rozważań istotne jest zidentyfikowanie ruchu turystycznego przyjazdowego z obszarów emisyjnych do obszarów recepcji turystycznej. Szczegółowym miernikiem wykorzystywanym do analizy wielkości i struktury ruchu przyjazdowego jest liczba turystów zakwaterowanych w bazie noclegowej obszaru recepcyjnego. Materiał statystyczny jest dostępny dzięki statystyce publicznej.

Wielkość i struktura ruchu turystycznego kształtowana jest przez wiele czynników, które można poddać klasyfikacji, porządkując na następujące grupy:

1. Makroekonomiczne – związane z funkcjonowaniem gospodarki narodowej na globalnej arenie gospodarczej.
2. Mezoekonomiczne – związane z funkcjonowaniem gospodarki turystycznej, czyli obejmujące strukturę podaży rynku turystycznego.
3. Społeczne – charakteryzujące poziom rozwoju społecznego, z uwzględnieniem w nim miejsca turystyki.
4. Psychologiczne – opisujące decyzje nabywcy uczestników turystyki.
5. Pozostałe – obejmujące różne zdarzenia związane z aspektami przyrodniczymi (klęski żywiołowe), społecznymi (kryzysy społeczne w państwach będących celem podróży turystycznych), politycznymi (w relacjach między krajami emisyjnymi i recepcyjnymi, globalny terroryzm), militarnymi (konflikty zbrojne), kształtującymi bezpośrednio lub pośrednio decyzje o wyjazdach turystycznych zarówno w krótkim, jak i długim okresie.

Analizowane czynniki należy obiektywizować, a więc odnosić do całego popytu turystycznego, a nie pojedynczych czy też ograniczonych ilościowo decyzji nabywczych. Syntetyczna charakterystyka poszczególnych czynników wskazuje na kierunek ich wpływu na wielkość i strukturę ruchu turystycznego. Ocena każdego z czynników ma charakter *ceteris paribus*, co oznacza, że ich działanie łączne może wywierać inny kierunek wpływu na popyt turystyczny (Panasiuk, 2014b, s. 129–130).

Z punktu widzenia zakresu podjętych rozważań najistotniejszą grupą czynników są mezoekonomiczne, tj. związane z funkcjonowaniem gospodarki turystycznej, zasilanej przez środki unijne. Wynika z tego, że środki Unii Europejskiej w gospodarce turystycznej wpływają na funkcjonowanie tej branży gospodarczej, a zwłaszcza na jej system podaży. W tabeli 1 wskazano na tę grupę czynników, które wpływają na ruch turystyczny, wraz z określeniem kierunku ich wpływu na jego wielkość.

Tabela 1. Czynniki kształtujące wielkość ruchu turystycznego, związane bezpośrednio z funkcjonowaniem gospodarki turystycznej

Czynnik	Kryterium oceny	Kierunek wpływu na ruch turystyczny	
polityka turystyczna	model polityki	liberalny	+
		ingerencja wspierająca turystykę	+
		ingerencja ograniczająca ruch turystyczny	-
rozwój hotelarstwa	liczba obiektów i miejsc	wzrost	+
		spadek	-
	dywersyfikacja ofert obiektów	rosnąca	+
rozwój biur podróży	oferta	stagnacja/ograniczanie	-
		rozwój	+
		stagnacja/ograniczanie	-
rozwój transportu	rozwój infrastruktury transportowej	rozwój	+
		stagnacja/ograniczanie	-
	rozwój środków transportu	nowe technologie przewozu	+
		stagnacja	-
	dywersyfikacja oferty	rosnąca	+
	stagnacja/ograniczanie	-	
ceny ofert turystycznych	poziom cen	wzrost	-
		spadek	+
technologie sprzedaży	innowacje w sprzedaży (internet, CRS, GDS)	rozwój	+
		stagnacja	-
atrakcje turystyczne (w tym eventy)	aktywność destynacji turystycznych	rozwój	+
		stagnacja/ograniczanie	-
promocja turystyczna	aktywność promocyjna przedsiębiorstw i destynacji (formy, budżet)	rozwój	+
		stagnacja/ograniczanie	-
	dywersyfikacja instrumentów promocji	rozwój	+
	stagnacja/ograniczanie	-	

+ wpływ pozytywny (wzrost ilościowy i jakościowy popytu turystycznego)

- wpływ negatywny (spadek ilościowy i jakościowy popytu turystycznego)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Panasiuk (2014b), s. 132.

W tabeli 1 zaprezentowano charakterystyczne dla współczesnego rynku turystycznego branżowe czynniki kształtujące wielkość i strukturę ruchu turystycznego. Do najistotniejszych czynników, których rozwój może być wspomagany środkami unijnymi, należy zaliczyć kwestie natury infrastrukturalnej, ofertowej i promocyjnej. Zostały one poddane analizie w dalszej części opracowania.

Środki Unii Europejskiej w gospodarce turystycznej województwa zachodniopomorskiego w perspektywie finansowej 2007–2013

W perspektywie finansowej na lata 2007–2013 podstawowym źródłem zasilen gospodarci turystycznej z funduszy europejskich były regionalne programy operacyjne (RPO). Instytucjami zarządzającymi RPO były zarządy województw. Podmioty gospodarki turystycznej, w tym jednostki samorządu lokalnego oraz organizacje turystyczne z województwa zachodniopomorskiego, mogły uzyskać wsparcie na realizację inwestycji turystycznych z osi priorytetowej 5 *Turystyka*,

kultura i rewitalizacja. Działania i poddziałania z zakresu turystyki wyszczególnione w ramach osi priorytetowej 5 to: infrastruktura turystyczna, rozwój kultury, ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego, ścieżki rowerowe, promocja, ochrona i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego, rewitalizacja oraz inicjatywa JESSICA. Ponadto projekty dotyczące inwestycji turystycznych, których beneficjentami były jednostki samorządu terytorialnego i organizacje turystyczne, mogły być dofinansowane w ramach osi priorytetowej 6 *Rozwój funkcji metropolitalnych*. Wydzielono w niej działania dotyczące obszaru metropolitalnego: infrastruktura turystyczna, wzrost atrakcyjności kulturalnej, ścieżki rowerowe, zintegrowany system transportu publicznego, inteligentne systemy transportowe, rewitalizacja. Ponadto przedsiębiorstwa turystyczne mogły aplikować o wsparcie finansowe z osi priorytetowej 1 *Gospodarka – innowacje – technologie*, w ramach której uzyskiwały dofinansowanie na: przedsięwzięcia podnoszące konkurencyjność, poprawę innowacyjności sektora MSP, ułatwianie dostępu do specjalistycznej pomocy doradczej oraz promocję za granicą (Panasiuk, 2013, s. 273–274).

Do pozostałych programów wspierających gospodarkę turystyczną województwa zachodniopomorskiego należy zaliczyć m.in. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, Program Europejskiej Współpracy Terytorialnej – głównie INTERREG IV A, Program Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk 2007–2013, Program Operacyjny Kapitał Ludzki.

Podstawą działań władz samorządowych województwa zachodniopomorskiego była *Strategia rozwoju turystyki w województwie zachodniopomorskim do 2015 roku* (Strategia). Konstrukcja dokumentu oparta była na koncepcji przyjętych przez rząd *Kierunków rozwoju turystyki do 2015 roku*. Sugerowany system finansowania zadań oparty był przede wszystkim na możliwości pozyskania środków z funduszy europejskich. Podobnie jak w skali ogólnopolskiej, środki Unii Europejskiej na cele turystyczne dedykowane były przede wszystkim jednostkom samorządu terytorialnego.

Alokacja środków w dwóch osiach priorytetowych, będących podstawowym źródłem finansowania przedsięwzięć turystycznych w ramach RPO województwa zachodniopomorskiego w latach 2007–2013, wynosiła odpowiednio:

- priorytet 5 (jako podstawowy dotyczący wykorzystania środków UE na cele gospodarki turystycznej) – 74,9 mln euro,
- priorytet 6 (pośrednio dotyczący projektów turystycznych) – 116,8 mln euro.

Kwoty te stanowiły łącznie ok. 22,2% środków całego budżetu RPO województwa zachodniopomorskiego. Dokonując szczegółowych porównań kwot przeznaczonych na gospodarkę turystyczną we wszystkich regionach w Polsce, należy podkreślić, że brak było bezpośrednich związków pomiędzy rolą danego regionu w obsłudze ruchu turystycznego w Polsce a poziomem zaangażowania środków RPO na działania związane z rozwojem regionalnej gospodarki turystycznej (Panasiuk, 2014a, s. 124–125).

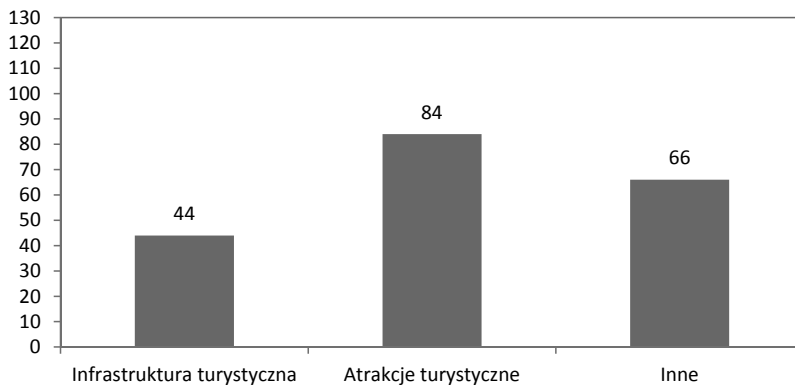
W okresie 2007–2013 RPO stwarzały największe możliwości pod względem dofinansowywania przedsięwzięć w obszarze turystyki. Wysoka pula środków oraz zdecentralizowany charakter RPO dawały możliwość dostosowania priorytetów rozwojowych do rzeczywistych potrzeb regionu, stwarzając szansę na stymulowanie wzrostu regionalnej gospodarki turystycznej poprzez realizację spójnych i ukierunkowanych działań w tym zakresie. Samorządy regionalne dostrzegały

szanse płynące z rozwoju ruchu turystycznego i jego znaczenia w rozwoju społeczno-gospodarczym obszaru, nadając wysoką rangę inicjatywom proturystycznym w ramach RPO.

W ramach szczegółowych badań projektów turystycznych realizowanych przez gminy województwa zachodniopomorskiego dokonano oceny wykorzystania środków unijnych w poszczególnych projektach na elementy obszarowego produktu turystycznego.

W województwie zachodniopomorskim wyodrębniono 114 gmin. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego, w perspektywie finansowej 2007–2013, zrealizowano 141 projektów turystycznych w ramach priorytetu 5 (*Turystyka, kultura i rewitalizacja*) oraz priorytetu 6 (*Rozwój funkcji metropolitalnych* działania 6.1 i 6.2) RPO. Najwięcej projektów zrealizowały gminy miasto Szczecin (31) oraz miasto Świnoujście (11). 66 gmin nie zrealizowało żadnego projektu turystycznego, 24 zrealizowały jeden projekt, 9 dwa projekty a pozostałe 15 trzy i więcej projektów (www.funduszeuropejskie.gov.pl).

Realizowane projekty dotyczyły przede wszystkim: infrastruktury turystycznej oraz atrakcji turystycznych (rys. 1), co oznacza, że inicjatywy te bezpośrednio wpływają na atrakcyjność turystyczną obszarów i mogą być stymulantą ruchu turystycznego. Ponieważ część projektów miała również wymiar, który trudno przyporządkować do wymienionych elementów obszarowego produktu turystycznego, wskazano również pozycje inne (projekty o charakterze promocyjnym, imprezy turystyczne, współpraca transgraniczna, informacja turystyczna itp.). Znaczna część projektów oddziaływała na więcej niż jeden obszar (57 projektów, tj. 44%).

Rysunek 1. Liczba projektów wpływających na poszczególne obszary produktu turystycznego gmin (n = 130)

Źródło: na podstawie Panasiuk (2014a), s. 238.

Dla potrzeb realizacji celów badawczych opracowania dokonano wyboru gmin województwa zachodniopomorskiego. Podstawowym kryterium doboru gmin było uzyskanie przez gminy dofinansowania unijnego z RPO na projekty turystyczne w okresie 2007–2013. Następnie spośród 48 gmin, które uzyskały dofinansowanie, wybrano te, w stosunku do których była możliwość zebrania kompletnych danych statystycznych dotyczących liczby turystów w bazie noclegowej w latach

2007–2013. W przypadku 21 gmin dane nie były pełne. Spowodowane to jest wielkością zbiorowości statystycznej obiektów noclegowych turystyki (w ujęciu rodzajowym) zlokalizowanych na ich obszarach, a w konsekwencji tajemnicą statystyczną. Dokonanie analizy wpływu środków Unii Europejskiej w gospodarce turystycznej przeprowadzono w 27 gminach. W tabeli 2 przedstawiono wykaz gmin, w których podjęto badania wraz z łączną wartością projektów turystycznych zrealizowanych w tych gminach w latach 2007–2013 z RPO.

Tabela 2. Wykaz wybranych gmin do badań wraz z wartością zrealizowanych projektów turystycznych ze środków UE w latach 2007–2013

Lp.	Gmina	Wartość projektów (tys. zł)
1.	Barlinek	9289,1
2.	Białogard – miasto	3598,5
3.	Czaplinek	1201,8
4.	Darłowo – miasto	8403,2
5.	Drawsko Pomorskie	9735,6
6.	Dziwnów	2658,6
7.	Gryfino	18 296,9
8.	Kamień Pomorski	2750,9
9.	Karlino	17 058,8
10.	Kołobrzeg – miasto	43 894,7
11.	Koszalin	158 689,4
12.	Mielno	1308,5
13.	Międzyzdroje	19 502,8
14.	Nowe Warpno	7407,7
15.	Nowogard	1540,5
16.	Polanów	1635,7
17.	Police	1464,0
18.	Połczyn-Zdrój	19 622,5
19.	Pyrzyce	11 019,0
20.	Rewal	55 438,6
21.	Stargard Szczeciński – miasto	6392,2
22.	Szczecin	408 229,4
23.	Szczecinek – miasto	12 110,8
24.	Świnoujście	36 214,1
25.	Trzebiatów	6257,5
26.	Wałcz – miasto	9024,0
27.	Złocieniec	6820,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań wtórnych.

Jak wynika z informacji przedstawionych w tabeli 2, spośród wybranych gmin wysokie dofinansowanie z RPO na projekty turystyczne uzyskały duże gminy miejskie (Szczecin, Koszalin) oraz gminy o dominującej funkcji turystycznej w gospodarce (np. Rewal, Kołobrzeg).

Wielkość ruchu turystycznego w analizowanych gminach

W celu zestawienia wielkości środków uzyskanych z RPO na projekty turystyczne z ruchem turystycznym, dokonano oceny wielkości przyjazdowego ruchu turystycznego do analizowanych gmin w latach 2007–2013 na podstawie danych dostępnych w Urzędzie Statystycznym w Szczecinie.

Ogólna liczba turystów korzystających z noclegów w obiektach noclegowych w analizowanych gminach (krajowych i zagranicznych łącznie) w latach 2007–2013 przedstawiona jest w tabeli 3. Tabela 4 przedstawia liczbę turystów zagranicznych.

Tabela 3. Dynamika wielkości ruchu turystycznego ogółem w analizowanych gminach w latach 2007–2013

Gmina	Korzystający z noclegów w obiektach noclegowych ogółem								dynamika 2013/2007 %
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	razem	
Barlinek	7020	8140	10 056	9868	10 254	10 261	10 857	66 456	+54,7
Białogard – miasto	5170	3622	4016	3063	1732	2048	2447	22 098	-52,7
Czaplinek	11 715	10 310	10 201	11 282	6687	8590	9735	68 520	+39,4
Darłowo – miasto	31 855	39 128	43 450	41 128	41 530	46 261	45 638	357 510	+43,3
Drawsko Pomorskie	3206	2768	2360	1969	1953	2344	3310	17 910	+3,2
Dziwnów	85 901	85 209	93 697	74 622	89 546	81 908	81 566	592 449	-5,0
Gryfino	11 723	17 197	16 835	19 406	17 027	16 899	15 256	11 4343	+30,1
Kamień Pomorski	4134	4509	2021	2083	2943	6824	8573	31 087	+107,4
Karlino	8589	5776	4981	4038	5937	5372	4496	39 189	-47,4
Kołobrzeg – miasto	213 399	247 494	296 251	306 586	320 271	350 856	384 443	2 119 300	+80,2
Koszalin	31 808	31 492	38 943	40 865	42 477	48 207	50 497	284 289	+58,5
Mielno	104 150	109 228	109 745	101 427	126 584	132 071	140 670	823 875	+35,1
Międzyzdroje	106 948	108 379	108 314	95 464	122 809	119 026	135 891	796 831	+27,1
Nowe Warpno	6078	6861	5195	5783	5080	6631	2837	38 465	-53,3
Nowogard	7832	8461	9992	4852	6671	4671	4060	46 539	-48,2
Polanów	9087	4279	4972	2776	2822	5128	4253	33 317	-53,2
Police	11 334	11 079	13 186	16 424	19 473	32 663	22 755	126 914	+104,4
Polczyn-Zdrój	6662	8854	8702	8893	8779	7448	8853	58 191	+32,9
Pyrzyce	4797	4425	0	0	0	0	582	9804	-87,9
Rewal	117 720	126 540	142 465	141 594	137 803	134 420	128 190	928 732	+8,9
Stargard Szczeciński – miasto	13 199	14 740	12 219	20 644	20 371	18 428	19 635	119 236	+48,8
Szczecin	375 637	369 600	354 234	364 441	376 021	371 712	382 784	2 594 429	+1,9
Szczecinek – miasto	13 155	13 105	13 033	14 125	14 591	13 152	15 669	96 830	+19,1
Świnoujście	122 007	127 589	118 729	115 702	123 220	183 357	210 486	1 001 090	+72,5
Trzebiatów	37 403	35 915	33 715	33 677	32 373	34 729	41 986	249 798	+12,3
Wałcz – miasto	17 968	17 770	16 167	17 331	17 314	17 692	17 998	122 240	+0,2
Złocieniec	5258	5407	5784	4165	3932	5579	6034	36 159	+14,2

Źródło: na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Szczecinie.

W tabeli 3 zamieszczono dodatkowo wielkość sumaryczną liczby turystów ogółem, która jest niezbędna do przeprowadzenia dalszych obliczeń w tabeli 5.

Tabela 4. Dynamika wielkości ruchu turystów zagranicznych w analizowanych gminach w latach 2007–2013

Gmina	Korzystający z noclegów turyści zagraniczni ogółem							dynamika 2013/2007 %
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Barlinek	1861	1534	1538	1245	1952	1690	2497	+34,1
Białogard – miasto	390	72	25	17	71	78	114	-70,8
Czaplinek	416	126	437	243	160	683	828	+99,0
Darłowo – miasto	3763	6589	6289	6407	6468	6442	6155	+63,6
Drawsko Pomorskie	418	332	410	310	272	218	335	-19,9
Dziwnów	5764	5327	4197	4138	6533	7090	6167	+7,0
Gryfino	500	727	373	307	303	362	390	-22,0
Kamień Pomorski	1728	1669	417	208	200	100	123	-92,9
Karlıno	908	976	1028	667	982	841	650	-28,4
Kołobrzeg – miasto	86 078	87 912	113 896	105 635	106 630	118 212	131 033	+52,2
Koszalin	5734	4378	4572	3047	4656	5102	5427	-5,4
Mielno	9512	9583	10158	6590	7224	9142	10 656	-12,0
Międzyzdroje	26 556	22 704	21 415	20 913	32 369	37 348	44 286	+66,8
Nowe Warpno	163	172	33	285	132	76	150	-8,0
Nowogard	658	737	697	422	512	365	224	-66,0
Polanów	5372	1844	2185	965	711	3164	2546	-52,6
Police	1127	970	970	746	1484	3173	3107	+175,7
Połczyn-Zdrój	1928	2127	1928	1272	1339	686	608	-68,5
Pyrzyce	438	465	0	0	0	0	26	-94,1
Rewal	11 693	12 624	14 870	14 032	14 030	16 544	16 948	+44,9
Stargard Szczeciński – miasto	2390	1851	1197	4334	4209	3473	3638	+52,2
Szczecin	160 415	141 085	139 928	126 480	132 345	131 575	135 650	-15,4
Szczecinek – miasto	1856	1874	926	1423	1229	1270	1581	-14,8
Świnoujście	36 987	41 876	42 821	46 448	46 525	80 013	94 054	+154,3
Trzebiatów	5917	4890	3555	3360	2935	2166	2169	-63,3
Wałcz – miasto	2285	2069	1853	1767	2079	1785	1524	-33,3
Złocieniec	93	62	58	177	293	1110	706	+659,1

Źródło: na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Szczecinie.

Z danych przedstawionych w tabeli 3 wynika, że w analizowanych latach największy przyrost ruchu turystycznego dotyczył gmin Kamień Pomorski, Police i Kołobrzeg. Największy spadek obserwowany jest w gminach Pyrzyce, Nowe Warpno, Polanów i Białogard. Na podstawie danych tabeli 4 wynika, że korzystne zmiany w ruchu przyjazdowym z zagranicy dotyczyły przede wszystkim gmin: Złocieniec, Police i Świnoujście. Największy spadek ruchu przyjazdowego z zagranicy obserwowany jest w gminach: Pyrzyce, Kamień Pomorski i Białogard.

Analiza wpływu środków unijnych w gospodarce turystycznej na wielkość przyjazdowego ruchu turystycznego w analizowanych gminach

Wydaje się, że przyjęte na wstępie założenie, dotyczące relacji pomiędzy zaangażowaniem środków unijnych w funkcjonowanie gospodarki turystycznej i ich wpływem na wielkość ruchu turystycznego jest niemal oczywiste. Analiza materiału empirycznego nie jest jednak jednoznacz-

na. Podobnie niejednoznaczne wyniki zostały uzyskane przy badaniu korelacji pomiędzy środkami UE na cele turystyczne oraz poziomem atrakcyjności turystycznej w gminach (Panasiuk, 2014a, s. 216–239).

Aby móc urealnić wysokość finansowania unijnego na cele turystyczne, dokonano przeliczenia środków unijnych łącznie w analizowanych latach przypadających na 1 turystę w wybranych gminach. Odniesienie się do wielkości ruchu turystycznego, a nie do liczby mieszkańców, wydaje się z punktu widzenia przeznaczenia środków oraz logiki badawczej rozwiązaniem prawidłowym.

Tabela 5 przedstawia zestawienie gmin, które uzyskiwały środki unijne na cele turystyczne, w czterech grupach:

1. Gminy o wysokim finansowaniu unijnym na turystykę w przeliczeniu na 1 turystę oraz odnotowujące wzrost ruchu turystycznego ogółem.
2. Gminy o wysokim finansowaniu unijnym na turystykę w przeliczeniu na 1 turystę oraz odnotowujące spadek ruchu turystycznego ogółem.
3. Gminy o niskim finansowaniu unijnym na turystykę w przeliczeniu na 1 turystę oraz odnotowujące wzrost ruchu turystycznego ogółem.
4. Gminy o niskim finansowaniu unijnym na turystykę w przeliczeniu na 1 turystę oraz odnotowujące spadek ruchu turystycznego ogółem.

Tabela 5. Podział gmin na grupy uwzględniające kryteria wielkości środków unijnych przeznaczonych na gospodarkę turystyczną oraz dynamikę wzrostu ruchu turystycznego ogółem w latach 2007–2013

Gmina	Środki na 1 turystę (zł)	Dynamika ruchu turystycznego ogółem 2013/2007	Dynamika ruchu turystów zagranicznych 2013/2007
1	2	3	4
Grupa 1 – wysokie wydatki na jednego turystę – wzrost ruchu turystycznego ogółem			
Koszalin	557,0	+58,5	-5,4
Drawsko Pomorskie	543,6	+3,2	-19,9
Połczyn-Zdrój	337,2	+32,9	-68,5
Złocieniec	188,6	+14,2	+659,1
Gryfino	160,0	+30,1	-22,0
Szczecin	157,3	+1,9	-15,4
Barlinek	139,8	+54,7	+34,1
Szczecinek – miasto	125,1	+19,1	-14,8
Grupa 2 – wysokie wydatki na jednego turystę – spadek ruchu turystycznego ogółem			
Pyrzyce	1123,9	-87,9	-94,1
Karlino	435,3	-47,4	-28,4
Nowe Warpno	192,6	-53,3	-8,0
Białogard – miasto	162,8	-52,7	-70,8
Grupa 3 – niskie wydatki na jednego turystę – wzrost ruchu turystycznego ogółem			
Mielno	1,6	+35,1	-12,0
Police	11,5	+104,4	+175,7
Czaplinek	17,5	+39,4	+99,0
Kołobrzeg – miasto	20,7	+80,2	+52,2
Darłowo – miasto	23,5	+43,3	+63,6
Międzyzdroje	24,5	+27,1	+66,8

	1	2	3	4
Trzebiatów		25,1	+12,3	-63,3
Świnoujście		36,2	+72,5	+154,3
Stargard Szczeciński – miasto		53,6	+48,8	+52,2
Rewal		59,7	+8,9	+44,9
Wałcz – miasto		73,8	+0,2	-33,3
Kamień Pomorski		88,5	+107,4	-92,9
Grupa 4 – niskie wydatki na jednego turystę – spadek ruchu turystycznego ogółem				
Dziwnów		4,5	-5,0	+7,0
Nowogard		33,1	-48,2	-66,0
Polanów		49,1	-53,2	-52,6

Źródło: opracowanie własne.

Ocena wpływu środków unijnych na cele gospodarki turystycznej na wielkość ruchu turystycznego ogółem może być przeprowadzona na podstawie wyodrębnionych grup gmin uzyskujących środki na projekty turystyczne z RPO w latach 2007–2013. Generalnie jednak można zaobserwować, że nie ma istotnej zależności pomiędzy wydatkowanymi środkami unijnymi a wielkością przyjazdowego ruchu turystycznego do analizowanych gmin.

Pozytywna zależność spełniona jest tylko przez ok. 30% gmin. Przykładowo przez miasto Koszalin (1 grupa gmin) – najwyższe środki w przeliczeniu na 1 turystę oraz znaczący przyrost ruchu turystycznego w analizowanych latach. Wysokiej dynamiki ruchu turystycznego w tej grupie nie potwierdza druga gmina z punktu widzenia środków na 1 turystę – tj. Darłowo, w której ruch turystyczny wzrósł nieznacznie. W grupie 2 (ok. 15% gmin) znajduje się gmina Pyrzyce, która w przeliczeniu na 1 turystę wydatkowała spośród wszystkich analizowanych najwyższą kwotę środków unijnych, natomiast w analizowanym okresie odnotowała ogólnie najwyższy, bo aż ok. 88%, spadek ewidencjonowanego ruchu turystycznego. Podobnie wysokie spadki ruchu turystycznego odnotowano w pozostałych trzech gminach zakwalifikowanych do tej grupy. Ok. 44% gmin zostało zakwalifikowanych do trzeciej grupy, w których niskie wydatki unijne na turystykę są obserwowane równoległe ze wzrostem ruchu turystycznego. Gmina Mielno, o najniższych wydatkach spośród całej zbiorowości gmin, zanotowała wzrost ruchu turystycznego o ok. 35%, natomiast kolejno druga gmina Police aż o ponad 104%. W czwartej grupie gmin (ok. 11%), które poniosły stosunkowo niskie wydatki na projekty turystyczne na jednego turystę, we wszystkich odnotowano spadek ruchu turystycznego. Ale gmina Dziwnów, o dofinansowaniu ze środków unijnych jednym z najniższych spośród wszystkich gmin, odnotowała spadek tylko na poziomie 5%. W przypadku dwóch pozostałych gmin w tej grupie, o wielokrotnie wyższych środkach unijnych na 1 turystę, obserwowane spadki wynoszą ok. 50%.

Na podstawie zaprezentowanych obserwacji można jednoznacznie uznać, że postawiona na wstępie hipoteza badawcza nie została zweryfikowana pozytywnie. Problem wielkości ruchu turystycznego jest determinowany głównie innymi czynnikami, które zostaną przedstawione w części wnioskowej.

Odrębnej oceny wymaga jednak zależność dotycząca relacji wydatków na projekty turystyczne finansowane ze środków UE a turystycznym ruchem przyjazdowym z zagranicy. Przedstawione

w tabeli 5 w kolumnie 4 dane trudno zobiektywizować i uporządkować. Potwierdzają one brak możliwości pozytywnej weryfikacji hipotezy. Ponadto przykładowo wskazują, że dodatnia dynamika ruchu turystycznego ogółem w części gmin nie przekłada się na dodatnie przyrosty ruchu turystów z zagranicy. Przykładowo gminy uzdrowiskowe: Kamień Pomorski i Połczyn-Zdrój odnotowują wysoki przyrost ruchu turystycznego ogółem, na poziomie odpowiednio ok. 107% i 33%, przy jednoczesnym spadku ruchu turystów zagranicznych odpowiednio ok. 93% i 69%.

Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonej analizy wpływu środków unijnych w gospodarce turystycznej na wielkość ruchu turystycznego można zestawić następujące wnioski:

- a) środki Unii Europejskiej wydatkowane na cele funkcjonowania gospodarki turystycznej nie wpływają bezpośrednio na wielkości ruchu turystycznego,
- b) o dynamice ruchu turystycznego w analizowanych gminach decydują inne czynniki, związane także ze środkami europejskimi, ale przeznaczanymi na inne cele, np. dotychczasowy stan infrastruktury lokalnej i jej rozwój, rozwój infrastruktury transportowej,
- c) na wielkość i strukturę ruchu turystycznego zapewne wpływają działania promocyjne, a także związane z kształtowaniem wizerunku obszaru turystycznego, jednakże sama promocja, bez odpowiedniego poziomu infrastruktury turystycznej oraz właściwie skonstruowanej oferty turystycznej, może nie wystarczyć do zainteresowania obszarem turystycznym,
- d) poprawa poziomu atrakcyjności turystycznej w różny sposób wpływa na decyzje turystów krajowych i zagranicznych odwiedzających dany obszar turystyczny,
- e) decyzje o projektach turystycznych finansowanych ze środków unijnych nie zawsze są trafne, a ponadto mogą być niedopasowane do potrzeb turystów i do najbardziej typowych form turystyki na danym obszarze,
- f) podejmowane działania inwestycyjne nie zawsze są skuteczne, np. z powodu trwałego modelu sezonowości ruchu turystycznego; w sezonie następuje maksymalne wykorzystanie potencjału usługowego; a w okresach posezonowych tylko w ograniczonym zakresie istnieje możliwość przeniesienia ruchu turystycznego.

Podjęte badania wskazują na trudności w uchwyceniu stałych prawidłowości, a problematyka jest skomplikowana. Uogólniając, należy podkreślić, że wielkość wydatków unijnych na funkcjonowanie gospodarki turystycznej nie jest bezpośrednią determinantą pozytywnie kształtującą wielkość ruchu turystycznego. Dodać należy także, że w perspektywie finansowania w UE na lata 2014–2020 trudno będzie takie badania kontynuować, z racji znacznie ograniczonych środków w regionalnych programach operacyjnych na cele gospodarki turystycznej.

Literatura

- Gaworecki, W.W., 2003, *Turystyka*, PWE, Warszawa.
- Hunziker, W., Krapf, K., 1961, *Grundriss der allgemeinen Fremdenverkehrslehre*. w: *Tłumaczenia materiałów dotyczących statystyki ruchu turystycznego w różnych krajach*, Zakład Prawnych i Ekonomicznych Zagadnień Turystyki przy SGPiS, Warszawa.
- Kaspar, C., 1991, *Die Tourismuslehre im Grundriss*, Verlag Paul Haupt, Bern und Stuttgart.
- Kornak, A., 1979, *Ekonomika turystyki*, PWN, Warszawa.
- Panasiuk, A. (red.), 2011, *Ekonomika turystyki i rekreacji*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Panasiuk, A., 2013, *European Union funds in the development of regional sustainable tourism economy in 2007–2013*, w: *Tourism in Southern and Eastern Europe 2013*, University of Rijeka, Opatija.
- Panasiuk A. (red.), 2014a, *Fundusze Unii Europejskiej w gospodarce turystycznej*, Difin, Warszawa.
- Panasiuk, A., 2014b, *Rynek turystyczny. Studium strukturalne*, Difin, Warszawa.
- Strategia rozwoju turystyki w województwie zachodniopomorskim do 2015 roku*, Zachodniopomorska Regionalna Organizacja Turystyczna, Polska Agencja Rozwoju Turystyki SA, Uniwersytet Szczeciński, Politechnika Koszalińska, Warszawa–Szczecin–Koszalin 2005/2006, 2008, 2010.
- Swarbrooke, J., Horner, S., 2001, *Business, Travel and Tourism*, Oxford Butterworth and Heinemann, Oxford.
- Turkiewicz, E., 1997, *Organizacja imprez turystycznych*, Proksenia, Kraków.
- Wodejko, S., 1998, *Ekonomiczne zagadnienia turystyki*, Wyższa Szkoła Handlu i Prawa, Warszawa.
- www.funduszeuropejskie.gov.pl

THE IMPACT ASSESSMENT OF EUROPEAN UNION FUNDS IN THE ECONOMY OF TOURISM TO THE SIZE OF TOURIST TRAFFIC

KEYWORDS | tourism economy, tourism, European Union funds

ABSTRACT

Through the European Union funds, local government units may influence the development of tourism, including tourism infrastructure, a tourism product, promoting this product, shaping the image of the tourist area. The activities in this area should be conducted with a view to achieving specific economic effects associated with tourist traffic, its size and structure, as well as revenue to the local economy due to tourism expenditure. The economic effects resulting from tourism primarily affect budget revenues of local government units, local labor market and living standards. The primary objective of the study is to show the relationship between the level of spending on tourism economy financed by the European Union and the volume of tourist traffic. Research was carried out in relation to the EU's financial perspectives for 2007–2013 and concern of EU funding tourism economy West Pomeranian communes and the amount of tourist traffic. For the purpose of developing hypothesized research, according to which EU funds in the tourism economy affect the size of incoming tourist traffic.

